

Vilém Mrštík

Krásná země

Vilém Mrštík

Krásná země

Vilém Mrštík
Krásná země

Používání elektronické verze knihy je umožněno jen osobě, která ji legálně nabyla, a jen pro její osobní a vnitřní potřeby v rozsahu stanoveném autorským zákonem. Elektronická kniha je datový soubor, který lze užívat pouze v takové formě, v jaké jej lze stáhnout z portálu. Jakékoliv neoprávněné užití elektronické knihy nebo její části, spočívající např. v kopírování, úpravách, prodeji, pronajímání, půjčování, sdělování veřejnosti nebo jakémkoliv druhu obchodování nebo neobchodního šíření, je zakázáno! Zejména je zakázána jakákoliv konverze datového souboru nebo extrakce části nebo celého textu, umístění textu na servery, ze kterých je možno tento soubor dále stahovat, přitom není rozhodující, kdo takovéto sdílení umožnil. Je zakázáno sdělování údajů o uživatelském účtu jiným osobám, zasahování do technických prostředků, které chrání elektronickou knihu, případně omezují rozsah jejího užití. Uživatel také není oprávněn jakkoliv testovat, zkoušet či obcházet technické zabezpečení elektronické knihy.

Všechna práva vyhrazena.

Tato publikace ani její část nesmí být publikována, uchovávána v rešeršním systému nebo přenášena jakýmkoli způsobem (včetně mechanického, elektronického, fotografického či jiného záznamu) bez předchozího souhlasu nakladatelství.

No part of this may be reproduced in any form or by any electronic or mechanical means including information storage and retrieval systems, without permission in writing from the author. The only exception is by a reviewer, who may quote short excerpts in a review.

© Carpe diem, 2014

www.carpe.cz

Made in Moravia, Czech Republic, EU

ISBN 978-80-87195-088-8 (pdf)

Obsah

Domů	7
Diváky	16
Jaro v zimě	17
Z mých „šábesů“	27
Za bílé noci	30
První sluka	34
Léto	39
Volaři jedou	45
V tanci	47
Když slunce zapadá	62
V mlhách	67

Domů

Tentokrát protáhly se toulky moje až pozdě do zimy.

Čekal jsem jen na vlak, až se pohnou vagony a odnesou mě na bílou Moravu.

Jaká to byla jízda! Všude bílo a všude sníh, lesy jak stříbrem opleteny, skály zbroceny pěnou, bílé mraky hor mísily se s oblaky.

Sněžilo den celý a celou předešlou noc.

K večeru chumelenice počala řádit nanovo.

Zlé chvíle nastaly teprv, když jsem vystoupil na hustopečském nádraží.

Potmě, v slepém přísvitu staničních lamp pohlížel jsem lidem do tváří, je-li tu přece někdo „od nás“ –

Město vzdáleno je od nádraží tři čtvrti hodiny cesty; v Sahaře blíž je člověk domovu než opuštěn tu.

Nevěda, co si počít, utahuju šátek u krku, odevzdávám lístek – – A tu hle! před nádražím z prachu letícího sněhu volá nízký, malý mužíček.

„To jste vy, pane Chládku? Vítám vás – čekáte?“

„Čekám, hale – huž sem meslel, že nedojedu.“

„No!?! Špatná cesta?“

Jen povzdychl, ohromnými rukavicemi nahmatl hlavu a pohlédl na své „kuničky“.

Byl to pár hodně chlupatých a hodně sedřených koní s ušima schlíplýma šíjí rovnou, nehybnou jako ze dřeva. Sníh chytal se na každý zdvižený jejich chlup, vypadali jako plesniví.

„Nu, s pomocí Boží nějak přece dojedeme.“

Sedlák pomohl mi do saní s ohromným kožichem a jal se obsluhovat svoje „kuničky“.

„Dal jsem slámu,“ pravil strhuje s koní houně a vytřípaje sníh, „protože – jářku – zima je, je to aji teplejší než sedadlo. Co se sedadlem v zimě?“

Pokud se pamatuju, nikdy ani v létě neměl jsem sedadla; což, v slámě opravdu je tepleji.

„Dobře, dobře, pane Chládku – jen když dojedem.“

„A to dojedem – dá Pán Bůh.“

Vypadal jak sněhulák. Šišatou čepici na hlavě, celou zasněženou, hubu ovázanou, ojínělou rampouchy, krk zachumlaný, na ramenou sníh, na zádech sníh, své otázky musil jsem dvakrát opakovat, než rozuměl, tak dokonale ucpán a zacpán byl proti vánici. Eskymák, jen oči mu bylo vidět a špičku kvetoucího nosu, na kterém se rozpouštěla hvězdička sněhu; i koně měl bílé, a saně jak oříšek na úzkých, dubových plazech zabořeny v sněhu čekaly na cestu...

A div neplakal, když vypravoval, jaká je cesta; od Polehradic chtěl už se vrátit, „nebelo možná hudělat kroku, takové větr, takové sníh – –“

„Deť to není možná, habech dojel, povídal sem si, – sníh padá, větr sprašuje, dež je to včil takový, jak teprvá v noci?!”

Ale přece sem hjim to nechtěl hudělat, abech tam nebel, a – jel sem.“

Cestou sám ochraptěl tak, že jsem ho po hlase hned ani poznat nemohl.

Oříšek se hnul, koně v rytmu změnili nesrovnalý krok.

Kožich rukama přitlačil jsem k tělu, o tlumoky vzadu jsem se opíral.

Bylo už pozdě večer, hvězdy nesvítily, měsíc nevyšel, hrkače zvonily, koně namáhavě škubali saněmi, mírice v černou, bezútěšnou noc. Kolik let už je, co jsem tak nejel, v mrazu, který pátil, sněhem, který svítil, v noci, zuřící jak běs!

Dobře ještě bylo, dokud koně stáli a budova je kryla proti bouři západu. Ledva vyjeli, vítr stával se citelnějším.

Zima udeřila do zad a všemi proudy, ze strany, shora i zespodu hnala se do těla –

Hned za nádražím nastala cesta křížová.

Tma jako ve sklepě, a kdosi z daleka, zaslechnuv cinkot blinkáčů, volal na nás – Hó-ó- Hó-ó- – neslo se smutným, ztlumeným hlasem.

Z černa vylezlo pár koní, také jako bílé zjevení.

To povoz jiných nešťastníků dral se krokem kupředu a vyhýbal vpravo. Masa k sobě sražených, kapucí do špičky zahrocených hlav přejela a zmizela s cinkáním.

Octli jsme se v široším poli. Řada stromů přetížených sněhem vyznačovala směr. Mráz mě objal; tělo se houpalo na slámě, jak nepravdělně a s bolestným jakýmsi skřípěním sebou potrhovaly saně.

Trvalo věčnost, než se přiblížila Hustopeč.

I ve tmě kouřilo se z koní, a neběželi ani, jen krokem brali se kupředu, nechávající za sebou bílý dech supících nozder. Na rychlou jízdu nebylo pomýšlení; potah až po břicho brodil se sněhem, ruku stačilo jen natáhnout, a nahmatala vrchy nakupených závějí.

„Za Hustopečí už je cesta volnější?“ ptám se.

Sedlák posedl na kozlíku a nachýlil se ke mně šišatou hlavou.

„Povídám, z Hustopeče už je cesta volnější!“

„Hiah! Ešče horší! Tadyk bela silnica haspoň prohazovaná – tam nic! Za křížem tak to sprašuje, že je člověku až hůzko tamtady jet. Nebudeme se stavovat?“

„Ne, jed’te pryč.“

Rozloučili jsme se s vlídnými světýlky hustopečských domků a vyjeli jsme v noc.

Ale ne v tu vlídnou, tichou, jiskrnou noc krásné zimy se zlatými hvězdami nad zasněženou plání a myriadami světel zažehnutých měsícem, ale v noc černou a pustou, v pekelnou noc hluboké zimy, kdy se běsi snoubí v povětří a vítr hvízdá, nebe syčí – – – Ani na cestu nebylo vidět, a v saních to skřípalo, praštělo, jako by se lámaly a trhaly v kloubech. Bez nejmenší stopy živého tvora – – – rvali jsme se o každý krok.

Koně sami se jednou zastavili, jako by větrili cosi, a váhali dál.

Děsivý řev vánice nesl nás bouří a tmou.

„No, hje!“

Chládek vstal a už si nesed’ po celou cestu až do Divák –

Byl osudný každý krok.

Dojeli jsme ke kříži.

Tam opravdu bylo soudno.

Snih se jen sypal a mrazivý dech zimy řezal v obličej. Vítr sebou házel, nezbylo než oči zavřít, a když jsem je otevřel, zdálo se, že stojíme dosud na jednom místě.

Velký kříž, příšerně vypjatý mezi čtyřmi stromy, trčel divoce k černému nebi; a koruny stromů – – – to jako by je vichr ze země

vytrhnout chtěl, kroutil jimi, točil, jak věchty cloumal jimi hned na tu, hned na onu stranu, a pak jedním rázem, šustíce příšerně zedranými haluzemi, lehly na jeden bok, kam špělo všechno. Jak se svíjely, jak nařikaly! A jen ten černý kříž jak zosobněná hrůza neblahého pomyslení stál nepoddajně, nepohnutě, tvrdě uprostřed nepřehledného a jakoby jen sobě vystačujícího zoufalství.

Chládek smekl beranici a právě v nejprudším vlnobití bílého moře, stoje bílý jako příšera proti černému nebi, v ruce bič, znamenal se velkým znamením svatého kříže.

Všiml jsem si, že se tak znamenal už na počátku jízdy...

A stoje stále tak na přidě saní přísně vztyčen, jako by cestu před sebou teprv hledal, pátral kupředu a řekl:

„Dá Pán Bůh, snád' přece šťastně dojedeme.“

A minul kříž, minuly stromy – po zemi rozlila se šerá, širá pláň. Černé nebe viselo skoro až nad zemí, kolem prostor naplněný neproniknutelnou mlhou padajících hvězd. A tu zrovna před námi jak v mlýnici z černa vystupovaly a kosými paprsky kolem svištěly ostré tečky bílého deště, zatahující všechno v nekonečnou, stále houstnoucí, stále úžeji a úžeji zadrhující se mlžnou síť. Na okamžik vše utichlo. Tichounce, měkce jak bájně předivo na zem kladly se všechny myriady a myriady vířivých, tu i tam přeskakujících, celými mraky nesoucích se běloučkových much. Tu v dálce jako by někdo zapískl a zavyl jako pes. To vítr skuče vyřítit se z oblaků a přepadl nás, sápadým jakýmsi chvatem zmítaje vše v jedno s celým nekonečným, nepřehledným rejem bílých, jak bičem praskajících tělísek. Jak plachty překládaly se ohromné závěje z boku na bok a všechny, jakoby z úmyslu, kladly se do cesty. Koňům do kolen třískaly rostoucí ty přívaly, a když jsem pohlédl na sebe, sám jsem si připadal jak za živa pochován.

Dobře bylo, dokud po obou stranách silnice jak výstražné znamení a průvodci věrní stály stromy. Koně sami měřili cestu uprostřed nich – Jen náruční těžce nějak dýchal a neustále otřípal hlavou.

Ale pojednou stromy řidly, ztrácely se jejich koruny, vyplovala jedna, a druhé vidět nebylo, až teprve za chvíli vyplovala z propasti zas –

Pak přestaly úplně.

„Co? Tady není stromů?“ ptám se, a bylo po prvé v životě, co jsem poznal živý jejich význam mimo okrasu.

„Jsou, ale daleko od sebe,“ odpověděl sedlák a vztyčil se ještě přísněji, krok stával se nejistým –

A div nevypadl z kocábky, jak prudce pojednou nahnul se stranou, jako by na cestě leželo něco strašného –

Krev v žilách se zastavila – – Hned poté vyrazil na kůži pot.

Nikdo nejel před námi, nikdo za námi, všechny stopy zavál sníh – V takové noci netoulá se ani pes – –

Jeli jsme už skoro na dohad.

Trapné mlčení zavládlo mezi námi oběma.

Dojeli jsme až k místu, kde dle všeho zdání silnice zatačeti měla vpravo přes můstek a odtud po svahu vzhůru plazila se na kopec.

„Znáte dobře cestu? Ty stromy zdají se mně trochu moc daleko od sebe!“

Žádná odpověď –

Musil mít orlí zrak, že i v té bílé chumlanici pouště našel záhyb napravo. Jen kupy živěji naznačovaly, kde asi stály kamenné sloupky můstku.

Koně se škrábali do vrchu, a řádek hustě vedle sebe nasázených, vysoce vzrostlých stromků blížil se proti nám – Jen jako obláčky tmavé vyznačovaly se v bílé tmě. Ale už jen po jedné straně se táhly, nalevo prázdno, totéž bílé bezdno, a cesta i s poli a příkopy srovnána v jednu sněžnou hladinu. Sáně se naklonily napravo, přesedl jsem nalevo, abych tlačil.

Stromy zůstaly po levé ruce.

„Copak je to?“

„Bje!“

Koně, šlehnuti bičem, pochopem vzali skok a cloumli sebou stranou. V saních cosi ruplo a naklonily se ještě více napravo.

„Jedeme dobře?“

„Bje!“

Nové cloumnutí, náruční smutně zaříhal a zcela zřejmě tlačil sedlového v opačnou stranu, než kam poháněl bič.

„Pane Chládku, my nejedeme dobře!“

Žádná odpověď.

Stále běleji a běleji bylo kolem nás, stále černější a černější stávalo se nebe, vítr už tak nebláznil, ale sníh sypal se dosud jako z řešeta.

Nové švihnutí. Koně se vzepjali, ale ne už zajednou, zprvu jeden, za ním druhý, a čehosi jako by se lekli, náruční se zapotácel a zapadl mnohem hloub než sedlový.

Chládek se už nerozmýšlel a skočil do sněhu. Octl se v něm až po pás, kožich vlečkou táhl za sebou – Chytil koně za uzdu a zleva hnal jej vzhůru.

Koně se třásli.

Stáli jsme bokem na svahu kopce – jen krok ještě, a sletěli jsme i s koni po svahu do tmy.

„Slezou!“ lakonicky kázal Chládek – „Sjeli jsme z cesty.“

„Jak je to možné! Přece silnice –“

„Te strome mě zmjátle, místo co sem měl jet nalevo, dal sem se napravo od nich – včil mosíme hore. Debe bele po obóch stranách, nezmjatu se.“

Zapadl jsem do kypré masy až po kyčle. Chládek za uzdu vytáhl koně nahoru, náruční zatřásl se jako pes. Škrábu se, škrábu za nimi vzhůru, ale pro kožich nemohu.

„Chládku, kde jste?“

Pro mrak sněhu jsem ho neviděl.

„Kde só?“

„A tady su. Podejte mně bič – nemohu nahoru –“

A za bič jako rybu z vody vytáhl mne na cestu.

Mokrý sněhem, který se ihned na mně rozpouštěl, sedl jsem zas do saní.

„Je dobře, můžete jet –“

Ale koně se nehýbali – unaveni sami odpočívali.

„Dobře se zapnó. Tady začne větr zas –“

A tu se rozpovídal jako dítě, jak tak mohl „zblódit“ –

„No, tady se už víckrát nezmýlíte?“

„To ne! Ještě krok, a bele sme v žumpě –“

Smáli jsme se teď oba.

I koně nastupovali už lehčeji.

„Mají všecko?“

„Všecko.“

„No, včil se nám snad' už nic nestane.“

Nohy zábly, ruce pálily, vykoupány v sněhu.

Jeli jsme už tři hodiny a od Hustopeče vzdáleni jsme byli teprv hodinu – První ves ohlásila se hromadným štěkotem psů.

Bojanovice.

Rolničky zvonily už veseleji v řadě družně proti sobě stojících domků, jako by se rozvázaly, zacinkaly v celé lahodě rozkošných svých srdíček. V jednom domku ještě svítily; – snad nemocný.

Za Bojanovicemi táhly se už stromy ve dvou řadách za sebou, koně hnali rychleji. Po vsi jeli i klusem, ba i ty saně snad se rozehrály, už neskřípěly tak, jen křupěly a slabounce kňučely, svištěce po uhlazeném sněhu –

Teprv když jsme dojížděli k Polehradicím, hodinku od nás, řekl Chládek a na chvilku si sedl:

„No, včil už je dobře. Tady to nebode tak zlý.“

Ale jeli jsme kolem lesa, a vyskočil znovu: koně cítili domov, letěli po svahu jako splašení –

„Totok už je k hrůzi dnes!“ pravil Chládek a trhl lácaly –

A zastavil je, výborný mužík!

„Šak hjiný koně, nevím, co be dělale,“ dodal a skrčil se –

Měl mrchy, ale nebylo nad ně tu chvíli, bujníní snad o zabití letěli by dál.

Od Polehradic cesta k nám vede už jako po stole. Každý ten známý stromek nořící se z mlhy vítali jsme jako svoje spasení. – Ani sněhu zde tolik nebylo, a za lesem jelo se už v závětrí. – „Tady huž ten větr nemá taková vůlu,“ vyslovil se Chládek, „cesta hujetá, lidi jezdijó sem pro dříví – –“

A teprv nyní oddat jsem se mohl lahodě půlnoční jízdy. Zvonky rozřehtaly se takovou jásavou hudbou, že zdálo se, jako bych je po celou cestu byl ani neslyšel – Na chvíli jsem se odevzdal jenom drobulinkému jejich kouzlu. I nějak tepleji se zdálo. Sníh už tak neštípal, ale měkce a jemně, zcela příjemně pošlehoval v tvář. I ruce bylo možno vystrčiti na vzduch – jak oddychovaly! Na cestě dědinou bylo cítit i cosi jako vonný zápach dříví, spálené slámy, i teplý dech stájí zavanul

kolem, a z celé dědiny sborem ozývalo se to známé, známé, tak životem, družnou shodou rozléhající se štěkání vesnických psů. Jak byl vzácný každý ten ozvuk, každá známka blížícího se života!... Tlukot hodin na věži, bučení ponocného, mlýn – celý rodinný svět zjevil se tu před očima a iluze domova obestřela srdce nejlíbeznější předtuchou – Tu všechno spí, pravda, ale doma nespí – – – počítají hodiny – – –

„Copak že už nejedou –“ zdvíhá hlavu tatík, sundává brýle a bůhví už po kolikáté hledí na začmouzený ciferník – „To je doba! Nikdy neví rovnou cestu domů –“ brble, ale nezlobí se, odstavuje židli a jde před dům, na náves. Všechno ticho, všechno pod sněhem, pod střechou zadudlali holubi... A vrací se, nasadil zas brýle a čte dál...

V kamnech oheň, po bíle krytém stole lampy tichá zář. Vedle harmonium hučí v příští blízkých pastorál – – –

A duše blouzní dál.

Konečně zase ty malé, tiché čtyři stěny, naplněné milovaným nábytkem, provanuté životem a duší tolikerých, nerozlučně prožitych let. Oko bloudí kolem, nemůže se nasytit, ruce se dotýkají drahých, tak dávno postrádaných předmětů, a radost, radost nevystihlá, opojná radost rozlévá se po všem, dýchá ze všeho, mrtvý povrch věcí odívá se v kouzlaplný třpyt. V oknech ptáci – čížek, černohlávek, skřivánek, ozdoba „barbara“ taťka – vedle plných oken kvítí, ozdoby duše andělské; soudružná kuchyň, bílý kostelík – A kde je pes, pes kde je – špačka nevidím! – ah, Bože, Bože, to jsem rád – to bude zas jednou slavný, slavný den! – Co toho je na stole! To není večeře, to jsou hody, noční, bohaté hody – – – Na šťastnou shledanou – však jsem myslel, že už ani nedojedu – – – A Řek Pindara, lid barda tak neposlouchal, jak poslouchali mne, když jsem vypravoval o statném činu Chládky sedláka a dvou ještě statnějších jeho mrch. – – –

„A cože jsi nepsal dřív? My tě čekali už včera!“ – „Co Berta, co Frantík –“ otázka za otázkou line se z úst, a není konec všemu vzpomínání – Jak je každé to slovo vzácné a drahé – drahé v ovzduší rodinných, tolikrát už z dálky navštívených míst! – – – Prudký závan větru probudil mě v snění. – – –

A rolničky stále tak radostně zvonily v sluch, už minuly silnici, daly se polní cestou v klus. A hle, tam už vylehlo první stavení, stodola – – náves, nahrbený kostelík. –

Saně zastavily.

Dveře se rozlétly. – –

„Vítám tě, hochu – – vítám tě – to je dost – –“ a žilnatá, stará ruka vztahuje se do saní – za ní druhá, mladší a suchá – pak třetí – – ale tu už nebylo možno stisknout – – jen jeden jediný radostný hlas jsi vydal z prsou – – tu vyskočilo cosi do saní, ze saní dolů a zas na saně na prsa, do tváře – to pes – pes, svíjel se a skučel, skákal a vyl, celý divý po zádech u nohou se válel, nohy lízal, o nohy se třel – – Už už jenom promluvit – –

Hle, tu domek pod sněhem, kostel ve sněhu a zahrádka i šprlení kolem zahrádek – všude sníh – dále jsem už neviděl, vedli mě „k nám“ – –

A teprv druhý den jsem si vzpomínal, jakou strašnou a přece rozkošnou jsme to vykonali jízdu. – –

Mimo doma – ani jsem se nikde nezmínil, že šlo o všechno – nikdo ani nezvěděl, jak jsme zápasili o každý kus cesty, o každý krok. Cosi , ani závějemí a přijel se svou skořápkou až na místo v bouři a tmě.

A kam teď přijdu, všude chválím jeho koně.

Byli rozumnější nežli Chládek sám. –

To uznal i on a říká, „taková cestu ještě jakživ nejel a tak už honem, meslím, nepojede.“

„Ani se mnou?“

„To ja! – Protože hjiné be mně nadal, a ve ste neříkal nic. –“

„A to se vám líbí?“

Schoval úsměv a šel dál.

Nuž sbohem, Chládku, statný mužíku, napřesrok, dá-li Pán Bůh, pojedeme spolu zas – – –

Ediční poznámka

Texty byly vybrány z knih: Bří Mrštníkové: Obrázky z cest, Vyšehrad, Praha 1953 (Domů); V. Mrštík: Výbor z beletrie, F. Topič, Praha 1922 (Diváky); V. Mrštík: Povídky a obrázky, Vyšehrad, Praha 1947 (Jaro v zimě, Z mých „šábesů“, Za bílé noci, První sluka, Léto, Volaři jedou, V tanci, Když slunce zapadá, V mlhách). Byly zrevidovány dle současných pravidel. Výbor se nazývá podle textu Krásná země; vyšel jako bibliofilský tisk poprvé v roce 1935.

M. H.

Používáte iPad?

Chcete mít naše knihy v luxusním grafickém provedení?

Chcete se dívat na filmy speciálně natočené k e-knihám?

Chcete poslouchat zajímavá a nezřídka unikátní audia?

Stáhněte si zdarma v App Storu naši aplikaci

CARPE DIEM ONLINE.

První českou distribuční aplikaci
nabízející vedle knih i tituly s digitálním videem
ve vysokém rozlišení:

**české i cizojazyčné filmy
záznamy koncertů
záznamy divadelních představení**

Digitální video můžete sledovat
i prostřednictvím jedinečného webu

ikikoncert

Vilém Mrštík

Krásná země

*K vydání připravil Michal Huvar
Vydalo nakladatelství Carpe diem
jako svou 174. publikaci
v Brumovicích roku 2014
Vydání první (v Carpe diem)*

www.carpe.cz

*Knihy, CD a DVD nakladatelství si můžete objednat na adrese:
Carpe diem, 691 11 Brumovice 175, Czech Republic
(tel. 737 444 221; e-mail: carpe@carpe.cz)*

Knihy pro iPad, doplněné dokumentárními filmy, koncertními záznamy, rozhovory, autorským čtením, záznamy z archivů, speciálními fotogaleriemi a dalším bohatým multimediálním obsahem najdete v App Storu v aplikaci CARPE DIEM ONLINE.

ISBN 978-80-87195-88-8 (pdf)